

PROFESORS TREVORS GĀRTS FENNELS TUVPLĀNĀ

Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis
Trevors Gārts Fennels
Biobibliogrāfija
Rīga: Zinātne, 2018, 340 lpp.

2018. gada 15. jūnijā Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas telpās tika atvērta jaunākā Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas sērijas “Latvijas zinātnieki” grāmata — bilinguālais biobibliogrāfiskais izdevums “Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis Trevors Gārts Fennels”. Apjomīgais vēstījums ietver Trevora Gārta Fennela autobiogrāfiju latviešu un angļu valodā, kas bagātināta ar privātās un akadēmiskās dzīves fotoliecībām, un viņa publicēto darbu, rediģēto, recenzēto, konsultēto un tulkoto izdevumu bibliogrāfiskos aprakstus. Uzrādīta literatūra par viņa dzīvi, akadēmisko un zinātnisko darbību, sadarbību ar citiem zinātniekiem Latvijā un ārzemēs un intervijas laikā no 1960. gada līdz 2018. gada maijam. Biobibliogrāfija izdota, atzīmējot profesora Trevora Gārta Fennela 75. gadskārtu.

Trevors Gārts Fennels ir pieteikts kā Parīzes universitātes doktors, Austrālijas Huma-

nitāro zinātņu akadēmijas loceklis, Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis, Latvijas Universitātes goda doktors un Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes emeritētais profesors. Grāmatu ievada valodnieka Pētera Vanaga priekšvārds, kurā autors profesoru Fennelu salīdzina ar tādām pagātnes izcilām personībām valodniecībā kā Kristofers Firekers, Gothards Frīdrihs Stenders, Augusts Bilenšteins un atklāj pārsteidzošu Fennela savdabību — viņš nekad nav dzīvojis Latvijā, bet pētniecībā viņa galvenā uzmanība ir veltīta latviešu valodai un viņš brīvi runā skaistā, tīrā latviešu valodā. Visus savus latviešu valodas pētījumiem veltītos darbus viņš ir uzrakstījis savā dzimtenē Austrālijā. P. Vanags soli pa solim atklāj profesora Fennela radošo darbību. P. Vanaga sniegtā informācija izmantota šī raksta sagatavošanā.

Profesors Trevors Fennels ir franču valodas mācībspēks Austrālijā. Pirmais raksts par lat-

viešu valodu, turklāt latviešu valodā, parādījies jau 1968. gadā, tam seko citi latviešu valodas izpratnei veltīti darbi. Agrīno periodu noslēdz latviešu valodas mācību grāmata trīs sējumos, kas vienlaikus ir arī gramatika (*A Grammar of Modern Latvian*. The Hague: Mouton, 1980, gandrīz 2000 lpp.). Turpmākie pētījumi veltīti latviešu valodas apraksta agrīnajam posmam — viņš pēta 17. gadsimta latviešu gramatikas, ir publicējis visus 17. gadsimtā radušos gramatiskos tekstus par latviešu valodu. Šajās publikācijās iekļauta arī sīka tekstu un to rašanās analīze un agrāk publicēto citu pētnieku rakstu kopijas. Profesors Fennels ir izveidojis latviešu valodas vārdu rādītājus, pētījis senās vārdnīcas.

Pēc latviešu agrīnajām gramatikām profesors Fennels ķeras pie agrīnās leksikogrāfijas pētīšanas un publicēšanas. P. Vanags atzīst, ka šajā jomā viņa devums ir nepārvērtējams, jo viņš ir aprakstījis ne tikai jau agrāk publicētās vārdnīcas, bet atšifrējis un sagatavojis publicēšanai arī visus 17. gadsimta latviešu leksikogrāfiskos manuskriptus.

Pirmā iepazīšanās ar Eiropu profesoram Fennelam ir bijusi, kad viņš pēc Adelaides Universitātes beigšanas 1961. gadā kā stipendiāts devies uz Franciju, lai rakstītu doktora darbu. Pievērsies latviešu valodas izpētei, profesors Trevors Fennels regulāri ierodas Rīgā, ir biežs viesis Latvijas bibliotēkās un pētniecības centros, ir piedalījies Latvijā rīkotās konferencēs un viesojies kolēģu mājokļos.

Profesora Fennela autobiogrāfiskais teksts uzrakstīts dzirkstošā valodā un pārsteidzoši atklātā vaidā, kas precīzi raksturo pašu profesoru — domātāju, enerģisku, erudītu cilvēku, kam nav svešs humors un neliela ironija arī pret sevi. Tas sākas ar vārdiem: “Man nekad nav bijis padomā publicēt autobiogrāfiju, un pat tagad es labāk gribētu, lai mans darbs runā pats par sevi, un lai vēsture kļūst par galveno tiesnesi.” Zīmīga ir arī autobiogrāfijas pēdējā sadaļa ar nosaukumu “Pasaules uzskats”, kuras pirmais teikums ir jautājums — “Kas es esmu?”.

Interese par latviešu valodu radusies jau studiju laikā Adelaides Universitātē, uzņemot sakarus ar Adelaides Latviešu kopienu, un vēl vairāk, uzsākot sadarbību ar Henriku Gelsenu, kas Trevora Fennela autobiogrāfijā raksturots kā “ekstraverts 37 gadus vecs poliglots no Latvijas”. Tā nav zudusi līdz šim, un jau tagad ir devusi bagātu ražu. Darbs vēl nav pabeigts, tas turpinās, un tālajā Austrālijā atveras jaunas, līdz šim nelasītas lappuses par latviešu valodu.

Sērijas Latvijas zinātnieki rakstības stils ir zināms — tās produkts, kas tapis ciešā Latvijas Universitātes un izdevniecības “Zinātne” sadarbībā, ir rūpīgi sagatavots, faktoloģiski precīzs un bibliogrāfiski pilnīgs vēstījums par zinātniekiem, kas guvuši atzinību par savu devumu Latvijas zinātnē. Grāmata par Trevoru Gārtu Fennelu ir viens no nedaudzajiem stāstiem par ārzemēs dzīvojošiem Latvijas pētniekiem, tāpēc tā uzrakstīta divās valodās. Trevors Fennels saka: “Rakstīt divām ļoti atšķirīgām mērķauditorijām nekad nav viegls uzdevums. Austrāliešiem varbūt var likties, ka atkārtoju pārāk daudz pašsaprotamas informācijas, bet man jāatgādina, ka šīs lietas lielākoties būs jaunas maniem latviešu lasītājiem. Tāpat arī austrāliešiem nav zināma liela daļa ikdienišķas informācijas par Latviju. Esmu centies panākt līdzsvaru, kas maniem labāk informētajiem kolēģiem nešķīstu pārāk garlaicīgs, taču mans pamatprincips sarežģītākajos gadījumos ir bijis “Labāk par daudz nekā par maz”.

Šis rindas parāda grāmatas papildu vērtību — vēstījumu par Latviju, ko pasaule sniedz zinātnieks, kas iepazīnis Latvijas senās kultūras vērtības, kas nenoliedzami joprojām ir mūsu mentalitātes pamats. Var tikai vēlēties, lai iesāktais darbs biobibliogrāfijas sērijas izdošanā turpinātos, un vēsturei visdrošāk saglabājamā veidā — kā iespiesti vēstījumi — tiktu nodoti arvien jauni stāsti par Latvijai nozīmīgām personībām.

Raita Karnīte